

Slovenski kandidat - kdo?

V nedavnem razmišljanju o vlogi in aktualnosti slovenskega samostojnega nastopanja smo prišli do zaključka, da je ta vedno aktualen in potreben. Današnje razmere to morda še bolj zahtevajo. Manjšinska problematika pa prav v tem političnem trenutku naravnost terja samostojno, neodvisno nastopanje slovenske manjšine na vseh ravneh. In to še posebej na področju volilnega nastopa.

Včasih se nam zdi, da je razmišljanje o vsem tem pravzaprav odveč in da je vse to že itak jasno in razločno. Tako bi tudi sicer moralo biti, vendar pa nam stvarnost in vsakdanjost govorita o nasprotnem. Ideja o samostojnem nastopu Slovencev tudi in zlasti na volitvah še ni prodrla v vse plasti naše manjšine in zato je tudi premislek o tem lahko še koristen.

Na volilnih listah nastopajo določeni kandidati, ki s svojim osebnim prispevkom in prizadevanjem nedvomno dajejo konkretno podobo listi. Govor o kandidatih je lahko tu raznolik, brez njih pa je tudi vsaka volilna lista — utopija. Zato bi prav nekaj misli posvetili podobi kandidata, ali bolje slovenskega kandidata. Kdo je ali kdo ni slovenski kandidat? Kakšna je vloga slovenskega kandidata?

Lahko bo kdo rekel, da je pač slovenski kandidat vsakdo, ki kot Slovenec neke nastopa. Do neke mere je to tudi res. Pri tem bi torej veljalo, da je lahko tak slovenski kandidat tako na neki samostojni slovenski volilni listi kot tudi na kaki listi večinskega naroda. Vedno smo imeli zlasti slovenske kandidate na italijanskih levičarskih listah, pa tudi na kakih drugih. Imeli smo tudi slovenske kandidate, recimo, na mešanih, zlasti koalicijskih listah (primer manjšinske koalicije za evropske volitve). Tudi tu so bili slovenski kandidati, a vedno kot enakopraven partner. Zakaj pravzaprav to razlikovanje? Ali niso vsi — slovenski?

V teh vrsticah se želimo omejiti na konkretna dejstva in razmere, ki že desetletja označujejo naše upravno-politične razmere. Da so slovenski kandidati bili in še bodo tako na samostojnih kot na vsedržavnih listah, je tudi nesporno dejstvo. In tega verjetno nobeno naše razmišljanje ne bo moglo ovreči ... Gre pa pri vsem tem za drugo vprašanje: koliko je lahko kandidat res slovenski na neki odločno neslovenski listi?

Ne bomo tu postavljali v diskusijo narodne zavesti in vsaj delno dobre vere posameznikov, ki so se tako ali drugače (največkrat iz ideoloških, včasih pa tudi opor-

dalje na 2. strani ■

Za še tesnejše sodelovanje med sosedi

Slovenija in dežela Furlanija Julijska krajina bosta v prihodnosti še utrdila dosedanje oblike sodelovanja, kar se odraža predvsem na področju gospodarske integracije. Prav tako bosta odslej na rednih skupnih sestankih razpravljali o vprašanjih, ki ju pobliže zadevata. O teh novih premikih so razpravljali v ponedeljek, 26. februarja, ko se je delegacija deželne vlade, ki jo je vodil predsednik Biasutti, mudila na obisku pri Izvršnem svetu Slovenije. Slovensko predstavništvo je vodil predsednik Izvršnega sveta Slovenije Šinigoj.

Delegaciji sta razpravljali tudi o vlogi, ki naj jo Slovenija in dežela Furlanija Julijska krajina imata v okviru delovne skupnosti Alpe-Jadran. Sodelovanje teh dveh ustanovnih članic delovne skupnosti je pomemben zgled za konstruktivne mednarodne odnose v duhu nove dobe.

Srečanje med delegacijama se je začelo s prikazom novega političnega in družbenega stanja v Sloveniji, ki stopa na pot pluralizma in demokracije. Med razpravo so se lotili vprašanja cestnih povezav, še zlasti gradnje osimskih cest in posodobitve železnic. Prav tako sta delegaciji razpravljali o sodelovanju na področju zaščite narave in o sodelovanju pri ustanavljanju srednjih in malih podjetij z visoko tehnologijo. Predsednik Biasutti je v tem smislu nakazal možnosti, ki jih bo prinesel zakon o obmejnem sodelovanju, ki naj bi ga v kratkem odobril italijanski parlament. Precejšnje presenečenje pa je vzbudila na-

poved, da bodo v prihodnjih mesecih odprli v Ljubljani italijanski generalni konzulat, kar naj bi utrdilo že tako dobre odnose med sosednima državama.

Med razpravo so govorili tudi o manjšinah. Predsednik Šinigoj se je zavzel za hitro odobritev takega zaščitnega zakona, ki bi bil kar se da popoln. Zagotovil je, da se Slovenija zavzema za zaščito in pomoč italijanski manjšini in da bo tako tudi v prihodnosti. Predsednik deželnega odbora Biasutti pa je izrazil zaskrbljenost za tisti del italijanske manjšine, ki živi na Hrvaškem. Glede zaščitnega zakona za slovensko narodno skupnost v Italiji je Biasutti pozitivno ocenil dejstvo, da je vlada sploh predlagala svoj zakonski osnutek, čeprav je nepopoln, da pa bo že med razpravo v senatu mogoče vnesti potrebne popravke.

Predsednik Izvršnega sveta Slovenije je izrazil zaskrbljenost zaradi lokacije sinhrotrona pri Bazovici in se je pri tem skliceval na proteste prizadetega slovenskega prebivalstva. Biasutti pa je v zvezi s tem izrazil mnenje, da gradnje svetlobnega pospeševalca ni mogoče odlašati, ker bi to pomenilo izgubo že zagotovljene finančne pomoči. Zagotovil pa je, da bo dežela poskrbela, da bo odškodnina primerna ter da bodo sprejete tudi druge pobude v korist krajevnega prebivalstva.

Delegaciji sta se nato še dogovorili, da se bosta ponovno srečali junija, pa čeprav bi spomladanske volitve v Sloveniji prinesle kake spremembe v sestavi slovenske vlade.

Poslovil se je najbolj priljubljen italijanski predsednik

V nedeljo, 25. februarja, je v Italiji in tudi v tujini žalostno odjeknila vest, da je na svojem domu v Rimu umrl bivši predsednik republike, dosmrtni senator Sandro Pertini. Bilo mu je skoraj 94 let. Splošno je bilo znano, da je bil Pertini daleč najbolj popularni italijanski predsednik, ob njegovi smrti pa se je izkazalo, da je bil tudi najbolj priljubljen italijanski državni poglavar.

Leta 1978 je prevzel nelahko dediščino dotedanjega predsednika Leoneja, ki je zapustil Kvirinal kmalu po umoru predsednika Krščanske demokracije Alda Mora. Terorizem — tako rdeči kot črni — je tedaj bil na višku, pri ljudstvu pa je hudo

šepalo zaupanje v demokratične državne institucije. Italijanska republika je doživljala svojo največjo in najhujšo preizkušnjo.

Z izvolitvijo sicer priletnega novega državnega poglavarja (Pertini je tedaj imel skoraj 82 let) pa je Italija dobila naravnost idealnega politika, ki je s svojim zgledom, s svojo svetlo in vsestransko neoporečno preteklostjo gotovo veliko in morda celo odločilno prispeval, da so italijanske demokratične sile znale odločno reagirati na napade obeh terorizmov in ju končno tudi premagati. Velika večina ljudstva

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 4. marca, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojani; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Drvo v oblakih«; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Ko zgodovina zazveni; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Yester-day ali Od jutri ne kadim več«; 14.30 V studiu z vami: Sergej Verč; 16.00 Šport in glasba; 17.45 V studiu z vami; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 5. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.05 Ne vse, toda o vsem; 9.10 Slovenska lahka glasba; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenski kantavtorji; 12.00 Naravoslovje malo drugače; 12.40 Moški zbor Vres s Prevalj; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Igrajmo se skupaj!; 15.10 Ta dom je naš (o ekologiji); 16.00 Simfonični orkester RTV Ljubljana vodi Anton Nanut; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 6. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 Dramatizirana glosa: »Na slikarski razstavi« (Josip Tavčar); 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Biti človek; 12.40 Primorski akademski zbor Vinko Vodopivec iz Ljubljane; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Simfonični orkester RTV Ljubljana vodi Anton Nanut; 16.45 Postni govor; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 7. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Komorni moški zbor iz Ceja; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Črno na belem«; 14.30 Na goriškem valu; 16.00 Sopranistka Olga Gracelj in pianistka Neva Merlak v našem studiu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 8. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Slovenski Ikar; 9.40 »Oj, vojna moja, vojna kruta«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 »Nič ni za človeka nemogoče« — pomembni dogodki našega stoletja; 12.40 Partizanski pevski zbor iz Ljubljane; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mednarodno zborovsko tekmovanje v Spittalu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 9. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.05 Ne vse, toda o vsem; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Priljubljene melodije; 12.40 Moški zbor Slava Klavara iz Maribora; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Narišimo pravljico!«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.10 Kulturni dogodki; 16.45 Postni govor; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 10. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 »Sreča je kakor sonce: kadar je najlepše, zatone«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Kvartet Strawinsky iz Trsta; 11.30 Črnske duhovne pesmi; 12.00 Življenje onkraj življenja; 12.40 Srečo Kosovel iz Ajdovščine; 13.00 Opol-danski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Tam za gorami« — O'ldrid iz Benečije, Režije in Kanalske doline; 16.00 Sobotno popoldne — zabavno kulturna oddaja, ki jo vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Sobotno popoldne; 18.00 Ciril Kosmač: »Prazna ptičnica«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

KRIVICE SE POPRAVLJAJO

Češkoslovaški predsednik Vaclav Havel se je komaj poslovil od Washingtona, kjer je imel izredno čast, da je spregovoril v tamkajšnjem parlamentu, ko se je že mudil v Moskvi, kjer so ga sprejeli z velikimi častmi, kot se spodobi za državne-poglavarja. Še pred nekaj meseci je v očeh uradnega komunističnega sveta veljal za »reakcionarja« in »tujega agenta«, zdaj pa ga sovjetski voditelj Gorbačov sprejema v Kremlju in ga ima za sebi enakovrednega. Zares čudna so »pota Gospodova«!

Predsednik Havel je prispel v Moskvo na dan, ko je češkoslovaško ozemlje zapustil prvi sovjetski vojaški oddelek. Vlada obeh držav sta sklenili sporazum, po katerem bo sovjetska vojska zapustila Češkoslovaško v treh etapah. Konec leta 1991 na češko-slovaškem ozemlju ne bo več nobenega sovjetskega vojaka. Trenutno jih je nekaj nad 73 tisoč.

Sovjetska vojska je skupno z drugimi silami Varšavskega pakta bila zasedla Češkoslovaško v avgustu leta 1968, s čimer je naredila konec »praški pomladi«. Takratnega predsednika vlade Aleksandra Dubčka in njegove sodelavce je sovjetska tajna policija kratkomalo aretirala in od-

peljala v Moskvo. Tu so zakoniti predstavniki Češkoslovaške morali dejansko podpisati kapitulacijo. To je eno najbolj mrkih poglavij v zgodovini moderne Evrope in eno najsramotnejših dejanj sovjetskega režima Leonida Brežnjeva.

Krivice, ki so bile prizadejane češkemu in slovaškemu ljudstvu, se počasi popravljajo. Aleksander Dubček je n. pr. trenutno predsednik češkoslovaškega parlamenta, Češkoslovaška pa je odločno stopila na pot demokracije in svobode.

—o—

POSLOVIL SE JE NAJBOLJ
PRILJUBLJENI ITALIJANSKI
DRŽAVNI POGLAVAR

■ nadaljevanje iz strani 1

je ponovno začela zaupati državnim demokratičnim institucijam.

To je glavna zasluga predsednika Pettinija. Naj še omenimo, da je pokojnik škar dobro poznal tudi problematiko slovenske narodne manjšine v Italiji in da bil prijatelj sosednje Jugoslavije, ki jo je kmalu po izvolitvi tudi uradno obiskal.

LEV DETELA POTRJEN ZA PREDSEDNIKA

Na rednem občnem zboru Društva avstrijskih literarnih revij in avtorskih založb v prostorih Male galerije na Dunaju je bil 16.2. za dobo dveh let za predsednika spet izvoljen naš rojak, dvojezični pisatelj Lev Detela, ki društvo vodi že od leta 1986. Generalni tajnik je Franz Krahberger, nadzorni odbor pa sestavljajo Franz Krahberger (Dunaj), Otto Breicha (Salzburg), Alfred Kolleritsch (Gradec), Gerwald Sonnberger (Linz) in Renate Lerperger (Klosterneuburg pri Dunaju).

Skupaj z revijo LOG pripravlja društvo izdajo nemške antologije »SVOBODA DUHA« o sodobni slovenski literaturi in kulturi s prispevki Rudija Šeliga, Draga Jančarja, Reginalda Vospornika, Maje Haderlap, Vladimira Vremca in Leva Detela, ki so nastopili na »Dnevu slovenske literature« lani marca na Dunaju.

Na letošnji veliki dunajski prireditvi »Literatura v marcu« v prostorih Künstlerhausu bo Lev Detela predaval o slovenskem pogledu na VZHOD in ZAHOD z ozirom na pomembno leposlovno delo Vladimira Bartola.

V NIKARAGVI SLAVI OPOZICIJA

Čeprav je dosedanjí predsednik Nikaragve Ortega do zadnjega bil prepričan v svojo zmago in je obljubljal velike politične reforme ter je prav zaradi tega pristal na svobodne volitve v državi, je izid popolnoma nepričakovano pokazal, da na nedeljskih volitvah v Nikaragvi zmaga kandidatinja opozicijske koalicije, gospa Violeta Barrios De Chamorro.

Zmaga opozicije je presenetila svetovno javnost. Pri tem pa je treba priznati, da Ortega in sandinistični vladi, da sta v duhu demokracije in spoštovanja človekovih pravic, sprejela poraz. Daniel Ortega je priznal poraz in naglasil, da sandinisti ne morejo omalovaževati ljudske volje, ki se je izrekla za kandidatino opozicije. Za Nikaragvo se torej enajst let po revoluciji med katero je Ortega in sandinistom uspelo vreči z oblasti diktatorja Somoza, napoveduje nova doba.

Slovenski kandidat - kdo?

■ nadaljevanje s 1. strani

tunističnih razlogov) pridružili vsedržavnim strankam in listam. S tem pa so tudi dali slovo svoji akcijski neodvisnosti in v primeru izvolitve tudi dejanski politični avtonomiji, kot kaže veliko nekdanih in sedanjih primerov. Ali ni tu prevzela nato vodilne vloge partijska disciplina in predvsem splošna politična smer stranke, ki ne sovпада nujno s koristmi slovenske manjšine?

Že iz teh nekaj vrstic bo torej lahko potegniti zaključek, kdo je lahko res pravi slovenski kandidat; kandidat, katerih bomo na bližnjih majskih upravnih volitvah potrebovali lepo število. Kandidat, ki

bo res odražal svojo slovensko ne le jezikovno pripadnost, ampak in predvsem politično avtonomijo in akcijsko neodvisnost v sklopu samostojnega slovenskega nastopanja. Kandidat, ki se ne bo skrival pod italijansko streho določene liste, ampak se pogumno uvrstil med svoje narodne in manjšinske rojake in prijatelje.

V želji po čim močnejši in večji strničnosti naših političnih delavcev »pod streho hiše ene« pojdimo kljub naravnim in tuji zaželenim razlikam in pluralizmu naprej in to za čim boljše uveljavitev naših manjšinskih prizadevanj pri nalogah, ki nas na bližnji bodočnosti čakajo.

a. b.

ZAGATE NAŠEGA JEZIKA

OB PRIMERIH ALI OB ZGLEDIH SE UČIMO?

Slovenski knjižni jezik določajo zakoni, o katerih so se v glavnem dogovorili v 19. stoletju. »Zakoniki«, kot so slovnice in slovarji, pa nimajo take podlage in vloge kot na primer pravni zakonik ali katerakoli druga vrsta zakonodaje. Pri vsem, posebno v novejšem času, je precej dvomnosti, dvojnosti in omahovanja, včasih tudi na škodo enotnosti ali celo razumevanja. Knjižnega jezika in slovnice se torej ne moremo (ne smemo) nikoli učiti kot nečesa absolutno stalnega. Jezik je živ organizem, ki se stalno izpopolnjuje, raste, se širi, se bohoti z novimi izrazi v leposlovju, v strokovni književnosti, v časopisju, v zakonodaji, v uradnem listu, če hočete, v politiki, v upravi, v izvoljenih organih, itd. itd.

Zanj v glavnem skrbi in ga goji šola. Njena glavna naloga je, učiti in naučiti knjižni jezik! Ali nam to venomer uspe? Če nam ne, potem se samo po sebi porodi vprašanje, kje so vzroki, kje težave za neznanje, za nepravilno vsakdanjo pisno in ustno rabo?

Kaj naj rečemo, ko beremo ali slišimo takele stavke: *Za primer so na primer navedli naslednji primer. Za primer naj na primer povemo, da se »pridevniki na-i« (določna oblika) sklanjajo kot ostale pridevniške besede. Na primerih »vrabec« in »kovač« si zapomnimo posebnost pri moški sklanjatvi, ko se v 6. sklonu ednine končni -o spreminja v -e: z vrabcem, s kovačem. Zakaj se to dogaja, pa ti sam »živ krst« ne more razložiti, kaj še, da bi mogel na kratko obrazložiti, kaj je mehčanje in kdaj imamo opravka s takim ali podobnim pojavom.*

Pa še kak stavek neustrezne rabe: *Bilo je nekaj zgledov (prav: primerov) bolezn. Pri vas gre za poseben primer (ne zgled) bolezn. V takih primerih bi moral poseči sam ravnatelj, vendar se učimo ob zgledih in ne ob primerih. Slovnice navajajo številne primere (prav: zgled).*

Kdaj bi torej uporabljali izraz »zgled«? Ker sta obe besedi (zgled in primer), različni, a hkrati pomensko zelo blizu, je po mojem potrebno uporabljati zgled za besednimi zvezami, ki se začenjajo z glagoli: *Vzemimo za zgled, izbrali smo za zgled, dajemo vam za zgled, ipd. Nerodno bi bilo »vzemimo za primer«.* Tudi drugi jeziki imajo za to »dvojico« dva izraza, italijanščina uporablja besedno zvezo: »in questo caso« in »per esempio«, torej v tem primeru, za zgled.

ALBANEC UMORJEN V BELGIJI

V atentatu, ki ima vse značilnosti političnega umora, je bil 25. februarja ubit v Bruslju albanski emigrant in predsednik odbora za zaščito človekovih pravic na Kosovu 49-letni Enver Hadri. Albanski emigrant je čakal v avtu pri rdečem semaforju, ko sta ga smrtno zadela dva strela iz sosednjega avtomobila. Neznani morilci so potem naglo zbežali. Policija je prepričana v politično ozadje atentata, ki naj bi imel svoj izvor v dogajanju na Kosovu. V Belgiji živi najmočnejša albanska skupnost, ki šteje okoli 15 tisoč ljudi.

»Manjšine v alpsko-jadranskem prostoru«

V slavnostni dvorani koroške deželne vlade v Celovcu so v ponedeljek, 26. 2., predstavili zajetno študijo o narodnih manjšinah na področju Alpe-Jadrana. Za koroške oblasti, ki so koordinirale delo, je spregovoril dr. Ralf Unkart. Poudaril je, da gre za prvo tovrstno študijo sploh, ki ima za cilj objektivni prikaz dejanskega stanja posameznih manjšin v deželah in republikah delovne skupnosti Alpe-Jadran. Knjiga je zaenkrat izšla le v nemščini. V kratkem pa bodo sledile izdaje v italijanščini, slovenščini in hrvaščini. Strokovnjaki vsake deželne vlade so delovali avtonomno, zato vsaka dežela odgovarja zase, kako so bile prikazane manjšine na njenem področju. Vsekakor naj bi bila študija osnova za nadaljnje preučevanje te problematike.

Med vprašanji, ki so jih zastavljali prisotni, je bilo največ kritičnih pripomb zaradi popolne odsotnosti manjšin pri izdelavi dokumenta. Dr. Unkart je na to odgovoril, da skuša vsaka manjšina prikazati svoj položaj čimbolj v negativni luči, vlade pa ga skušajo prikazovati čimbolj rožnato. Zato so strokovnjaki po njegovih besedah skušali po svoji vesti prikazati dejanski položaj. Zavedali so se, da se število pripadnikov manjšin stalno niža. V posameznih deželah je ta upad že dramatičen, čeprav prihaja tudi v zavest večine nujnost, da se manjšine ohranijo, saj predstavljajo bogastvo tudi za večinsko skupnost. Do tega prepričanja prihajajo tudi drugod po Evropi, zato je delovni skupnosti v ponos, da je opravila omenjeno delo. To naj bi bil le prvi korak, je še dodal predstavnik koroške deželne uprave, ki mu bo še letos sledil kongres o manjšinah v Benetkah, na katerem bodo nastopili predstavniki samih manjšin.

Razprava se je dotaknila tudi položaja Slovencev na Koroškem, pri čemer je nalletela na dodatne kritike trditve, da je pravni položaj koroških Slovencev lahko za zgled marsikateri evropski državi. V imenu udeležencev iz Slovenije je dr. Klemenčič ugotovil, da so izhodišča sestavljalcev posameznih predstavitev manjšin dokaj različna, zato študija ne omogoča popolne primerjave med posameznimi manjšinami.

Knjiga naj bo torej izhodišče za manjšinski kongres Alpe-Jadran, na katerem naj nastopajo manjšine kot subjekt.

BREZIGAR KRITIZIRA ŠTUDIJO

V zvezi s študijo je deželni svetovalec Ssk Bojan Brezigar izdal kritično tiskovno poročilo. V njem sicer poudarja pozitivno dejstvo, da je delovna skupnost čutila potrebo, da naroči raziskavo o stanju narodnih manjšin v raznih deželah, županijah in republikah, ki so njene članice, prav tako je pozitivno ocenil tudi napoved, da bo še letos v Benetkah kongres manjšin Alpe-Jadran. Kritiziral pa je dejstvo, da manjšine sploh niso bile povabljenе, da bi sodelovale pri raziskavi, ki jih zadeva. Še posebej je Brezigar kritičen do dejstva, da je dežela Furlanija Julijska krajina, ki je naročila študijo o slovenski manjšini na svojem ozemlju, pristala na ločevanje med Slovenci v tržaški in goriški pokrajini in Slovenci videmske pokrajine, ki jih označuje za skupnost slovenskega jezika Julijskih Predalp in Kanalske doline in da torej Slovence obravnava ločeno.

—o—

WILLY BRANDT
ČASTNI PREDSEDNIK
TUDI V VZHODNI NEMČIJI

Socialnodemokratska stranka Vzhodne Nemčije je na kongresu v Lipskem proglasila za častnega predsednika Willyja Brandta, nekdanjega zahodnonemškega kanclerja in sedanjega predsednika socialistične internacionale, ki je obenem častni predsednik tudi pri zahodnonemški socialnodemokratski stranki. Imenovanje je nov dokaz volje po združitvi. V svojem nastopu je bil Brandt zelo oster do komunistov. Z njimi je konec, je vzkliknil, in drugače tudi ne more biti, ker so zlorabili splošno zaupanje in prikazovali diktaturo kot svobodo.

Za predsednika vzhodnonemških socialnih demokratov je bil potrjen dosedanji začasni predsednik Ibrahim Böhme. Po napovedih lahko računa njegova stranka na volitvah 18. marca na absolutno večino glasov.

Bush in Kohl o nemški združitvi

Bodoča Združena Nemčija mora ostati polnopravna članica Atlantskega zavezištva, Sovjetski zvezi pa se ponuja varnostna koncesija na ta način, da bi lahko sedanja Vzhodna Nemčija imela poseben vojaški status. To je prišlo na dan ob koncu dvodnevnih pogovorov, ki sta jih imela v Združenih državah ameriški predsednik Bush in zahodnonemški kancler Kohl. Prvi je na skupni tiskovni konferenci naglasil, da poteka postopek nemškega povezovanja hitreje, kot je bilo predvideno, to pa ne pomeni drugega kot preprosto ugotovitev, da bo pač Nemčija združena predčasno. Kohl, ki se je pridružil tej ugotovitvi ameriškega predsednika, pa je še posebej spregovoril o problemu meja bodoče Združene Nemčije. Ponovil je svojo znano tezo, da se morata o nedotakljivosti meja

dokončno izreči bodoči parlament Združene Nemčije in njegova bodoča enotna vlada. Zahodna Nemčija skratka zaenkrat ne mara podajati slovesnih dokončnih izjav v tej kočljivi točki, za katero so občutljivi še zlasti Poljaki. Na neko vprašanje, ali se ob takem stališču morda skriva kako slepomišljenje, je vskočil predsednik Bush in odločno izjavil, da o tem ni govora.

Kohl je ameriškega predsednika podrobno seznanil s svojim načrtom glede postopka nemškega združevanja. Ta načrt predvideva, naj bi se v Vzhodni Nemčiji ustanovilo pet dežel, njihovi parlamenti pa naj bi se potem izrekli za vključitev v skupno nemško državo. V Zahodni Nemčiji je takih dežel enajst. Bodoča enotna Nemčija naj bi bila torej sestavljena iz šestnajstih dežel.

OBČNI ZBOR JE BIL PREKINJEN

V dvorani Trgovinske zbornice v Trstu je bil 26. februarja občni zbor tržaške pokrajinske Zveze neposrednih obdelovalcev, na katerem bi morali tudi obnoviti vodstvene organe. Volitev pa sploh ni bilo, ker zaradi nasprotovanj ene izmed komponent niso mogli sestaviti liste kandidatov. Občni zbor je bil dejansko prekinjen, o njegovem nadaljevanju pa bo odločal vsedrjavni predsednik organizacije, ki bo po vsej verjetnosti poslal komisarja, da preveri položaj in skliče nov občni zbor.

Do spora je prišlo, ker vodstvo organizacije ni sprejelo zahtev skupine slovenskih članov po spremembah v vodstvu in

MEŠANI PEVSKI ZBOR SVETI JERNEJ prireja

Ob Prešernovem dnevu,
prazniku slovenske kulture

VEČER SLOVENSKE PESMI posvečen 85-letnici skladatelja Ubalda Vrabca

v nedeljo, 4. marca, ob 17. uri
v Finžgarjevem domu na Opčinah

Sodelujejo:

zbori VESELA POMLAD - vodi Franc Pohajač; Saša Martelanc s priložnostnim govorom; zbor »SOVODENJSKA DEKLETA« - vodi Sonja Pelicon; Mladinska skupina Finžgarjevega doma z odlomki iz zbirke novel »Ob kresu življenja« Zore Tavčar Rebula - pripravila Lučka Susič; Mešani pevski zbor SVETI JERNEJ - vodi Janko Ban.

Povezava: Nataša Sosič - Fabjan.

VABLJENI!

po preveritvi dosedanjega dela. Vse to je prišlo do izraza že v poročilu dosedanjega predsednika Neva Radoviča, ki je bil zlasti kritičen do delovanja stanovskih struktur Zveze neposrednih obdelovalcev in še zlasti do dosedanjega ravnatelja. Zahteval je tudi enakopravnost za slovensko komponento v združenju in preveritev vloge in odnosov v okviru političnih strank, v okvir katerih spada Zveza neposrednih obdelovalcev. Ker ta komponenta ni naletela na pozitiven odgovor v vsedrjavnem merilu — prisoten je bil tudi deželni predsednik Zveze neposrednih obdelovalcev, senator Miccolini, ki je obenem tudi podpredsednik vsedrjavne zveze — je prišlo do nepopravljivega nesoglasja in torej do prekinitve občnega zbora.

OSKAR KOGOJ IZDELAL PREPOZNAVNI ZNAK ZA PRVENSTVO V LIPICI

V Lipici bo prihodnje leto, od 11. do 15. septembra, evropsko prvenstvo v dresurnem jahanju. Že nekaj mesecev se pridno pripravljajo na ta dogodek, saj bo prispeval k ugledu slovenske kobilarne. Organizatorji so tudi razpisali natečaj za znak, ki naj bi spremljal ta športni dogodek. Mednarodna komisija je izbrala osnutek znanega oblikovalca iz Mirna Oskarja Kogojja. Vzorec za konja, ki naj bi bil nekakšen zaščitni znak svetovnega prvenstva v Lipici, je Kogoj dobil na situli iz halštadske dobe, ki je bila najdena v naših krajih.

Unija Italijanov Istre in Reke na obisku pri Slovenski skupnosti

Položaj Slovencev v Italiji in italijanske manjšine v Jugoslaviji je bil predmet poglobljenih razgovorov na prvem uradnem dvostranskem srečanju med zastopniki Slovenske skupnosti in Unije Italijanov Istre in Reke 23. februarja v Trstu. V delegaciji Unije so bili predsednik Silvano Sau, predsednik komisije za stike z matico Leo Fusilli in prof. Ugussijeva, za Ssk pa so bili prisotni deželni tajnik Ivo Jevnikar, deželni predsednik Marjan Terpin, podtajnik Andrej Bratuž, podpredsednik Rafko Dolhar, deželni svetovalac Bojan Brezigar, tržaški pokrajinski tajnik Miro Oppelt, tržaški predsednik Zorko Harej in člani vodstva Alojz Tul, Antek Terčon in Marij Maver.

Delegacija Ssk je gostom prikazala narodnopolitični trenutek Slovencev v Italiji, priprave na upravne volitve, zlasti pa gledanje na vladni osnutek za zaščito Slovencev. Italijanski zastopniki iz Istre pa so prikazali položaj svoje organizacije v času velikih sprememb v Sloveniji in Jugoslaviji, skrbi in upe svoje narodnostne skupnosti.

Na dan je prišlo, da je veliko problemov podobnih ali skupnih, zato je treba okrepiti solidarnost med manjšinama. Kot postavlja Ssk v ospredje stikov z oblastmi in političnimi zvezami v Sloveniji tudi pravično reševanje manjšinskega vprašanja, tako tudi Unija podpira zahtevo Slovencev v Italiji, da bi se vladni osnutek korenito izboljšal. Obe manjšini nasprotujeta narodnostnemu preštevanju kot sredstvu za priznavanje pravic. Sklenjeno je bilo, da organizaciji dasta skupno pobudo za seminar o manjšinskem šolstvu. Ob priznanju za slovenski ustavni popravek, ki italijanski in madžarski manjšini zagotavlja zastopnost v skupščinah (občinskih in republiški), je bilo na srečanju rečeno,

da bi morala taka zaščitna norma veljati za vsako manjšino. Obe organizaciji sta obsodili nedavno streljanje na jugoslovansko-italijanski meji, glede Delovne skupnosti Alpe-Jadran pa sta ponovili zahtevo naj ustanovi stalno konferenco zastopnikov manjšin tega področja.

—o—

PREJELI SMO:

IZ DELOVANJA SKGZ

V ponedeljek, 12. t. m., se je v Trstu sestel novoizvoljeni izvršni odbor Slovenske kulturno gospodarske zveze, ki je razpravljal o programu dela za tekočo sezono. Podčrtana je bila potreba po tem, da se odbori SKGZ v najkrajšem času organizirajo na podlagi agilnih in stvarnih programov, pri katerih naj bo upoštevan tudi kritične in ustvarjalne razprave z zadnjega občnega zbora, pa tudi nedavnega glavnega odbora SKGZ. Splošno je bilo mnenje, naj bo delo področnih in pokrajinskih odborov v čimvečji meri realen odraz potreb in interesov slovenske narodnostne skupnosti v treh pokrajinah. V tem smislu je bila v razpravi potrjena odločitev naj SKGZ v kratkem organizira napovedano programsko konferenco.

Člani izvršnega odbora so razpravljali tudi o vladnem osnutku zaščitnega zakona za katerega so v teku izdelave amandmajev, ki jih v okviru zveze izdeluje strokovna delovna skupina. Glede tega vprašanja so se predstavniki SKGZ istega popoldneva udeležili srečanja s senatorjem Spetičem, na katerem so različne komponente naše skupnosti izrazile nujnost aktivnega sodelovanja za izboljšanje Maccanicovega osnutka, ki bo šel po predvidevanjih v kratkem roku v razpravo v senatno ustavno komisijo.

Ob 20-letnici otroškega pevskega zboru Slovenski šopek iz Mačkolj

Otroški pevski zbor Slovenski šopek iz Mačkolj praznuje letos 20-letnico obstoja in delovanja. Ta dogodek bo proslavil z jubilejnim koncertom v nedeljo, 4. marca popoldne, v srenjski hiši. Ob tej priložnosti bo izšla tudi tiskana brošura o zgodovini in delovanju zbora od prvih začetkov do danes.

Vaški otroci so že od leta 1949 dalje peli ob raznih prireditvah, kot so materini dnevi, pustovanja in razne verske slovesnosti. Leta 1970 pa je skupina staršev dala pobudo, da bo otroški zbor imel stalne vaje za najrazličnejše nastope. Po treh letih rednega delovanja si je nadel ime Slovenski šopek. Razumljivo je, da se je število malih pevcev z leti stalno spreminjalo iz naravnih pa tudi drugih razlogov. Ena takih kriz je za krajše obdobje nastala leta 1981, ko so nekateri starši zaradi razprtij v vasi odtrgali od zbora kar 15 članov.

Zelo konkreten sad uspešnega dela je bila izdaja velike gramofonske plošče z 21

pesmimi, ki jo je Slovenski šopek izdal leta 1980. V vsem tem dvajsetletnem obdobju je nastopal na raznih kulturnih prireditvah tako v domači vasi kot v drugih krajih, na mladinskih pevskih revijah, na radiu in na samostojnih koncertih. Vsako prvo nedeljo v mesecu poje pri mladinski maši v domači cerkvi. Vsako leto tudi prireja praznovanje tepežnice v vasi. Ob koncu vsake letne sezone pa se člani zbora skupno s starši podajo na poučen izlet v razne kraje tostran in onstran meje.

Kot vse podobne otroške skupine, tudi za Slovenski šopek velja poudariti, da poleg delovanja kot takega opravlja zelo koristno nalogo vzgajanja pevcev za bodoči pristop v zборе odraslih ali kakršno koli pevsko udejstvovanje. Tako je iz njegovih vrst nastal deklški pevski zbor, ki prav tako uspešno nastopa v naši javnosti.

Otroški pevski zbor Slovenski šopek že od vsega začetka pripravlja in vodi Ljuba Smotlak, ki zanj vsestransko skrbi.

80-LETNI JUBILEJ LJUBKE ŠORLI-BRATUŽ

Objavljamo novo, popolnejše poročilo o poteku večera, na katerem so počastili 80-letni jubilej pesnice Ljubke Šorli. Poročila nismo objavili v prejšnji številki, ker smo ga prejeli z zamudo. Naj ob tej priložnosti opozorimo, da je pesnico ob njenem častitljivem jubileju počastilo tudi Slavistično društvo Trst - Gorica. Slovesnost je bila 1. marca. Poročilo bomo objavili prihodnjič.

(Ured.)

Z občuteno slovesnostjo so se goriške katoliške organizacije v soboto, 17. februarja, spomnile 80. rojstnega dne pesnice Ljubke Šorli-Bratuž. Prireditve je potekala v Katoliškem domu v Gorici, obsegala pa je recital poezije in proze ter pevsko-glasbene točke. Besedila sta bra'a Franko Žerjal in Fanika Klanjšček, nekaj recitacij pa je izvajal še živeči sodobnik Lojzeta Bratuža, 88-letni Anton Budin iz Mirna. Za glasbeni spored so poskrbeli učenci glasbenega centra Emil Komel iz Gorice, in to instrumentalisti ter mali pevci.

Višek prireditve pa so vsekakor pomenili pozdravi predstavnikov različnih slovenskih organizacij oz. ustanov, ki so jih zastopali Franka Žgavec, Damijan Poulin in Marija Ferletič. Tem se je pridružil tudi goriški župan Antonio Scarano. vsi skupaj pa so se Ljubke Šorli spomnili s toplimi zahvalnimi besedami in priložnostnimi darili. Na koncu je spregovorila še pesnica sama, ki se je vsem zahvalila za pozornost ob njeni obletnici, pri tem pa je poudarila, da je kljub mnogim težavam, ki jih je doživela, vedno ohranila upanje in trdno vero v božjo previdnost.

Po prireditvi so vse prisotne povabili v spodnjo dvorano Katoliškega doma, kjer so se sproščeno in prijateljsko pogovorili ob skromni zakuski. Gospe Ljubki Šorli-Bratuž ob visokem jubileju iskreno čestitata tudi uredništvo in uprava Novega lista!

USPELA PREŠERNOVA PROSLAVA NA PLEŠIVEM

Mladinski krožek krminskih Slovencev je priredil v soboto, 17. februarja, uspelo Prešernovo proslavo, na kateri se je zbralo veliko ljudi iz Krmina in bližnjih krajev. Za to priložnost je krožek povabil medse mešani in otroški zbor iz Podgore, ki je izvedel vrsto pevskih točk in podal recital, ki je vseboval Prešernove pesmi. Zbor je vodil dr. Mirko Špacapan, ki je v kratkem govoru tudi poudaril pomen Prešernove poezije, zlasti glede na probleme na obmejnih območjih, kakršno je za Slovence tudi področje Krmina.

Ves program je v celoto povezala učiteljica Lidija Jarc. Vabilu Mladinskega krožka iz Krmina, katerega delo koordinira Edi Keber, se je, kot smo že omenili, odzvalo številno občinstvo, tako da je večer izzvenel kot pravi slovenski praznik, kakršnega že dolgo niso imeli na tem območju.

—O—

PREDAVANJE V ROMJANU

V sredo, 7. t.m., bo v društvenih prostorih v Romjanu predaval prof. Aldo Rupel iz Gorice o temi »Govorica telesa«. Predavanje prireja Društvo »Jadro«. Začetek ob 20. uri.

»BOTTEGA DEL VINO«

S tem naslovom nam je SMReKK iz Gorice poslal tale članek, ki ga radi objavljamo.

(Ured.)

»Na zadnji seji SMReKK(a) so prisotni analizirali učinke in odzive na okroglo mizo o dvojezični simboliki. Tajnik kluba R. Cotič je sintetiziral glavne namene pobude in razmišljal, kako je javnost naneo reagirala, predvsem pa kako je o njej poročalo naše časopisje. Splošno mnenje prisotnih je bilo, da pobuda še ni dala otipljivih rezultatov, vendar je vsekakor povzročila določeno zanimanje, saj je dober del slovenske javnosti kritično ocenil današnje stanje.

V zvezi s to problematiko je prisotne člane še posebno prizadela novica, o kateri so poročala razna javna občila, da bodo postavljene posebne železne oznake in tablice na gostilne in kmetije briškega območja z napisom: »Bottega del vino«. Taki naj bodo simboli oz. tako naj se predstavi svetu področje od Oslavja in Števerjana pa do Jazbin in Plešivega. Za podoben primer so se na tržaškem Krasu tamkajšnji

slovenski gostilničarji, in tudi organizacije, dosledno borili za postavitev slovenskih napisov na tablah, ki vodijo gosta po »poti terana«.

Člani SMReKK(a) so ob koncu izrazili upanje, da bo tudi v goriških Brdih prišel na dan ponos slovenskih vinogradnikov in gostilničarjev, saj napis »Bottega del vino« siromaši ta prostor (v vsakem smislu) in nas same.«

C. R.

VEČER V DSI

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo v ponedeljek, 5. marca, večer z naslovom »Srečanje s konvertitom«. Govoril bo prof. Ivan Mesiček. Začetek ob 20.30.

V 80. letu starosti se je rodila za novo življenje naša draga sestra in teta

**dr. Viktorija Komjanc
vd. Vogrič**

Ohranili jo bomo v trajnem spominu.

Sestri Justina in Marija, brat Ivo, svakinja Mirjam, svak Stano ter nečakinje in nečaki.

Kalifornija, Gorica,
Malcesine, Števerjan
1. marca 1990

NAŠE SOŽALJE

Sorodnikom pokojne dr. Viktorije Komjanc, vdove Vogrič, ki je umrla v daljni Kaliforniji, izrekata uredništvo in uprava globoko občuteno sožalje.

PROSTOR MLADIH

Izšla je četrta številka Jambora

V Trstu je izšla četrta številka skavtskega mesečnika »Jambor«. Uvodnik, ki ga je napisala Kresnica, razmišlja o sedanjih velikih novostih na evropskem Vzhodu in ugotavlja, da smo se ob koncu preteklega leta znašli v prelomnem času, ko so tudi na viden način padli določeni miti in — kot simbol vseh — berlinski zid. To je rojstvo novega časa. Novo dvatisočletje se najavlja v znamenju podiranja meja, v povezovanju miselnosti, kulture, komunikacij Vzhoda in Zahoda. Ni več časa za dremanje, piše avtorica. Podiranje meja sili tudi posameznike v večjo angažiranost, osebno in družbeno, sili v poglobljanje znanja in lastne identitete, sili k širšim obzorjem. Imamo srečo, da živimo v tem času, se vprašuje uvodničarka, ki tako odgovarja: Seveda, pod pogojem, da smo zbudjeni, odprti in tolerantni, da znamo opazovati in doživljati in da imamo konstruktiven odnos do dogajanja, trdno odločeni, da hočemo »sami voziti svojo barko«.

Sledijo stalna rubrika Novice in razdelki, ki so posvečeni najmlajšim, srednje starim in najstarejšim članom skavtske organizacije. Za voliče in verivce so tu nasveti za sestavljanje pustnih mask. Govor je o prijateljstvu, objavljeni pa so še drugi sestavki. V rubriki srednje starostne veje je najprej razmišljanje o pristno-

sti in skladnosti, ki naj bi ju človek izžareval. Nadaljuje se pripoved o lanskem taboru pri Bovcu ter o zgodovini rojanskih skavtov. Objavljeno je poročilo o vodniškem tečaju, ki je bil prve dni januarja na Božjem polju pri Proseku. Nadaljuje se tudi poročilo o podvigu dveh openskih skavtov, ki sta v enem zamahu prehodila planinsko transverzalo od Maribora do Ankara. V tem nadaljevanju je opis poti od Storžiča preko Begunjskega jezera, v Mojstrano in na Triglav.

V rubriki za starejše sta razmišljanji o revščini na svetu in o naši navezanosti na materin jezik. Prikazana je tudi akcija skupine mladih Korošcev, »Slovenščina moj jezik«, pri kateri je eden izmed pobudnikov načelnik koroških skavtov Tone Starman.

V rubriki »Pisma uredništvu« se nadaljuje izmenjava mnenj o šolskem verouku in o vlogi voditeljev. Končno je tu še poročilo o veliki polletni mednarodni skavtski prireditvi »Eurofolk 89«, ki je delno potekala tudi v Bazovici in drugod po Krasu, in to ob stiku z našimi skavti. Kratko je še predstavljen novi belgijski katekizem »Verujem«, ki je izšel v slovenskem prevodu. Nadaljuje pa se tudi kratka zgodovina ruskega skavtizma.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Znamenja časa v sodobnem romanu

V novi številki dunajsko-gradišćanske kulturne revije PANNONIA, ki je z veliko zamudo izšla konec januarja še kot jesenska številka letnika 1989, so objavljeni prispevki številnih uglednih literarnih zgodovinarjev in pisateljev o značilnostih in problematiki sodobnega romana. Zastopani so tudi slovenski strokovnjaki in avtorji France Bernik, France Zadavec, Žarko Petan in Kajetan Kovič, ki so se prav takó kot številni drugi proučevalci literarnoteoretičnih in zgodovinskih vprašanj v lanskem juniju udeležili prvega mednarodnega simpozija o sodobnem romanu v avstrijskem Innsbrucku. Priredil ga je Inštitut za primerjalno književnost na univerzi v Innsbrucku, ki ga vodi srbohrvaški univerzitetni profesor dr. Zoran Konstantinović.

Ker so na prireditvi sodelovali strokovnjaki iz najrazličnejših držav, iz Amerike in Sovjetske zveze, Madžarske, Češkoslovaške, Nemške demokratične republike, Avstrije — in seveda Jugoslavije, so prispevki mnogovrstni. Nakazujejo pluralnost literarnih pristopov k sodobnemu romanu. Vendar je očitno, da je v zadnjih dvajsetih letih takó na Zahodu kot tudi na Vzhodu prišlo do izrazitih sprememb pri načinu podajanja snovi, opisovanju dogodkov in slikanju značilnosti glavnih junakov. Iz prispevka v Moskvi živeče Ine Abramovne Bernštejn je razvidno, da se je socialistični realizem v takomenovanem sovjetskem romanu okrušil najvidnejših in za literarno zgodovino najodločilnejših primerov že daleč pred nastopom Gorbačova in perestrojke. Sprememba perspektive pri prikazovanju junakov, ki so vedno manj heroji in vedno bolj znamenja družbenih kriz, trpeči posamezniki in žrtve; subjektivni zanos, relativizacija in razosebljenost in atomizacija dogodkov in stvari, so vidna znamenja številnih sodobnih romanov. O novih oblikovalnih načinih, ki jih zrealizirajo da-

našnji romani, in o kritičnem navdihu, s katerim sodobni avtorji postavljajo pod vprašaj različne dogmatične in nehumanistične nedonošenosti v komunističnih, a tudi drugih družbah, poroča več avtorjev. Po mnenju duhovnega organizatorja prireditve, innsbruškega univerzitetnega profesorja dr. Konstantinovića, sta na področju sodobnega romana vidna predvsem dva ustvarjalna strukturalna principa: postmodernizem, ki ne verjame v napredek in razvoj in na sicer oblikovno zanimiv, a statičen način, citira vsebine in ideje, kot so se pojavljale v delih prejšnjih literarnih obdobij, ter družbenokritična političnost, s katero zlasti vzhodnoevropski avtorji zaradi pomanjkanja pomembnih demokratičnih političnih struktur vedno odločilneje preoblikujejo do zdaj dokaj dogmatično okostenelo družbenopolitično zavest v deželah takomenovanega »realnega socializma«. O problematiki postmodernizma nekoliko ironično premišljuje tudi Hrvat Aleksander Flaker.

Slovenci so bili na innsbruškem simpoziju številno zastopani. France Bernik in France Zadavec iz Ljubljane v referatih, ki sta natisnjena tudi v PANNONIJI, obširno in z analitično prizadevnostjo poročata o nekaterih značilnejših sodobnih romanih, med katerimi še vedno prevladujejo zgodovinska obeležja. Vendar je način pripovedovanja o težki polpreteklosti postal bistveno individualiziran in koncentriran na osebnost izkušnje avtorjev in njihovih protagonistov. Vitomil Zupan, Peter Božič, Vladimir Kavčič, Marjan Rožanc, Lojze Kovačič ali Žarko Petan so po mnenju obeh referentov pisci del z junaki, ki se nahajajo v jetnišnicah družbe in duha. Žarko Petan piše tozadevno o svojih lastnih izkušnjah, kot jih je obelodanil v romanu o povojnih slovenskih dvojčkih z različnimi življenjskimi usodami, z domovinsko realnosocia-

listično izkušnjo in z izkušnjo emigranta v Zvezi ni republiki Nemčiji. Delo je izšlo tudi v nemškem prevodu pod naslovom »Rojstvo pozabe« pri graški založbi Styria. O problematiki slovenskega romana, ki se kljub določenim narodnim posebnostim vključuje v splošni tok sodobnega evropskega romana, razmišlja Kajetan Kovič. Posebnem oddelku sta v zadnji PANNONIJI natisnjeni tudi študiji o mlajšem slovenskem komunističnem avtorju Janku Ferku ter o na Dunaju večem Levu Deteli ob njegovi petdesetletnici. PANNONIJI pa je tokrat še več slovenskega na primer zapis o koroškem slikarju Valentinu Omanu, ter poročilo o retrospektivi pokojnega slovenskega slikarja Vena Pilonova v Avstrijski galeriji v dunajskem Belvederu z objavo reprodukcije Pilonove slike »Rusinja Varja« iz l. 1927.

Lev Detela

UMRL HRVAŠKI PISATELJ KASTELAN

V Zagrebu je 24. februarja umrl znani hrvaški pisatelj in pesnik ter akademik Jure Kaštan. Star je bil 71 let. Bil je avtor vrste pesniških zbirk, novel in dram, v katerih je pokazal velik humanistični čut, globoko lirično doživljanje in izbrušen jezik.

SOCIALDEMOKRATSKI KONGRES POZDRAVILA TUDI SSK IZ TRSTA

Delegacija Slovenske skupnosti se je udeležila kongresa socialnodemokratske stranke Slovenije v Cankarjevem domu v Ljubljani. Prisotna sta bila pokrajinski podtajnik za Tržaško dr. Boris Gombač in tajnik Miro Oppelt, ki je v pozdravni nagovoru izrazil stranki voščila za težavno, a volivno preizkušnjo in pri tem poudaril, da je Slovenska skupnost izraz 40-letnega samostojnega političnega nastopanja v znamenju privrženosti demokraciji in pluralizmu ter ponosnega političnega subjekta. Po sestavu je slična koaliciji DEMOS. Zastopa pa del narodnostne skupnosti, katerega je iz ideoloških razlogov do zadnjih let matični režim diskriminiral in mu krnil gospodarsko osnovo.

Rojevanje demokratičnega sistema v Sloveniji, katerega pomembna razvojna stopnja je socialnodemokratski kongres, bistveno pripomoglo k spoznavanju Slovenije v italijanski in mednarodni stvarnosti ter pozitivno vplivalo tudi na odnosa do manjšine. Demokratsko vrenje pa je tudi utrdilo zamajano zavest in samozavest še zlasti v mlajši generaciji med manjšino ob prvih klicih suverenosti in vračanja v Evropo. Skrb za slovenske manjšine zunaj meja in za manjšine v Sloveniji, ki je razvidna v programu Socialnodemokratske stranke Slovenije predstavlja pomemben civilizacijski izziv.

PETI FILM VIDEO MONITOR

V Kulturnem domu v Gorici bodo v dneh od 2. do 6. marca priredili filmsko revijo z naslovom »Film Video Monitor«. Gre za prireditev, ki jo že pet let prireja goriški Kinoatelj. Organizatorji so tudi letos ostali zvesti prvotnemu konceptu in bodo predstavili javnosti novosti slovenske filmske, televizijske in video proizvodnje. Organizatorji bodo letos predvajali najboljše filme, ki so jih na Slovenskem posneli v minuleti desetletju, predstavili pa bodo tudi retrospektivo filmov, ki jih je zrežiral Jože Babič.

M. V.

Ivan Rob razstavljal na Opčinah

Slikar Ivan Rob iz Šempetra pri Gorici se je občinstvu v zamejstvu že večkrat predstavil, vendar na Tržaškem prvič, saj so v petek, 9. t.m. v Prosvetnem domu na Opčinah odprli njegovo osebno razstavo, ki je trajala do 18. t.m. Ob tej priložnosti je prav, da vsaj na kratko spregovorimo o njegovi življenjski in umetniški poti. Srednjo umetniško šolo (Istituto statale d'arte) je obiskoval v Gorici, umetnostno akademijo pa v Firencah, kjer je diplomiral leta 1978 pri prof. Giugliettiju. V začetku prejšnjega desetletja se je vključil v novogoriško Društvo za vizualne medije Praska, ki je združevalo mlajše primorske ustvarjalce, diplomante z ljubljanske pa tudi nekaterih italijanskih akademij. Žal je društvo kmalu prenehalo z delovanjem, slikarji ali kiparji so šli vsak svojo pot, le nekateri med njimi so ohranili ustvarjalno vnemo do današnjega dne.

Med slednjo lahko uvrstimo tudi Ivana Roba, ki je od takratnih časov prehodil raznoliko umetniško pot in spremenil svoj prvotni umetnostni izraz. V zgodnjih delih je ustvarjal pod vplivom ekspresionizma, v naslednji fazi je kombiniral dosežke različnih obdobij, teženj in stilov, nato sledi obdobje, v katerem skuša prikazati »predvsem duhovno prepletanje različnih bitij v njihovem mikro in makro kozmosu«. Če bi

Robova dela razvrstili po tehnikah in vsebinskih zvrsteh, potem bi morali spregovoriti o slikah, risbah in grafikah, v predmetnem smislu pa o krajinah, vedutah, interjerih in figurah. Vendar je vse to le zunanji videz, pod katerim se skriva občutljiva človeška duša, ki se sprašuje o mestu človeka v neskončnosti vesolja. Očiten je torej močan duhovni poudarek Robovega opusa, ki pa na bivanjske stiske sodobnega človeka ne odgovarja z ironijo ali absurdom, marveč s poskusom, razrešiti nasprotje med vidnim in slutenim, življenjem in smrtjo, rojstvom in uničenjem, veseljem in obupom. Razlago in razrešitev te razklanosti, tako značilne za vsako umetniško osebnost, išče slikar v meditaciji ter v duhovnem poglobljanju v azijske in evropske filozofske sisteme.

V tem okviru se nam potem v drugačni luči razodenejo Robove stvaritve, ki s svojo zamolčanostjo, skrivnostnostjo in mestoma bujno sanjsko domišljijo odstirajo tisto, kar je onstran našega dnevno pogojenega čutnega zaznavanja, vendar prav tako vpliva na naše čustvovanje in življenjske odločitve. Skratka, Ivan Rob je zagovornik tiste umetnostne koncepcije, ki ji je zunanja likovna forma le orodje globljih duhovnih spoznanj.

Koncertno leto Huberta Berganta

Pomenek s slovenskim orgelskim virtuozom Hubertom Bergantom je postal že nekakšen običaj, ki se ga pri Novem listu držimo ob izteku vsakega leta. Obisk pri umetniku, ki živi z orglami in vsem, kar kraljico glasbil spremlja, je vedno pomenljiv dogodek, toliko bolj ob pregledu koncertne žetve minulega obdobja. Tudi letošnji obisk nam odkriva svojski orgelski maraton, ki je mogoč le ob izjemnih poustvarjalnih energijah, čeprav mojster sam ugotavlja, da je nastopal manj kot leto prej. Z našimi očmi pa je 78 nastopov v letu 1989 vendarle izredno število, vredno posebne pozornosti. Pri tem je v podrobnem šlo za 33 recitalov, v ostalih 45 koncertih pa se je Bergant predstavil z različnimi sokoncertanti. Po mesecih so si nastopi sledili takole: januarja 5, februarja 4, marca 3, aprila 4, maja 7, junija 12, julija 11, avgusta 6, septembra 8, oktobra 6, novembra 5 in decembra 7.

Gorica, Trst ...

Ce bi mojster izbiral najlepše koncertne postanke v letu 1989, bi se največkrat zaustavil prav v naši deželi, Gorici in Trstu, popotoval pa bi še v Zagreb in Zilino. V Gorici je izvedel tri samostojne koncerte s tremi različnimi sporedi v največji goriški cerkvi Srca Jezusovega. Tu imajo sedaj tudi dober instrument z 28 registri. Gre za prvotne Zaninove orgle, ki jih je trvdka Roveretto obnovila, povečala in prejšnjo pneumatsko trakturo predelala v električno. Tudi v tržaški stolnici Sv. Justa se je Bergant predstavil z recitalom in ravno tako v Zilini na Češkoslovaškem. V prepolni zagrebški katedrali pa mu je pripadel prvi del slavnostnega koncerta ob božičnih praznikih, na katerem je nastopil tudi primadona Ruža Pospis-Baldani. Zagreb je obiskal tudi v juniju, ko je ravno tako v katedrali koncertiral z violinistom Damirom Kukolom.

V naši deželi pa je nanizal še vrsto drugih nastopov, največ spet v Gorici. Na tem mestu

omenimo še recitale v Gorici (Sv. Rok in stolnica), Marianu, Krminu in Romansu. V matični domovini so pri recitalih prevladovali koncerti v primorskih cerkvah: Vrtojba (dvakrat), Kromberk, Kapela, Ajdovščina, Sežana, Most na Soči, Vipava, Grgar, Tolmin, Šempas, Branik, Postojna in Šempeter (dvakrat). Pri Kristusu Odršeniku v Novi Gorici je izvedel tri recitale za novogoriške šole, »šolski« koncert pa je imel tudi v Vipavskem Križu. V ljubljanski stolnici sta se zvrstila dva »kongresna« nastopa. Ob opisanih okvirih je recitalom dodati še gostovanja v Škofji Loki in na Reki na sosednjem Hrvaškem.

Mozaik nastopov s sokoncertanti

Iz pregleda nastopov s sokoncertanti izhaja, da se je že ustaljenim oblikam sodelovanja pridružilo še nekaj novih kombinacij.

Z goriškim zborom Ars musica je Bergant nastopil v Rutarsu, Tržiču, Biljani, na Kapeli in v Gorici (Sv. Rok), z violinistom Marcosigom pa gostoval v Sostegnu, Maléju, Val Gardeni in Val Badiji. Največ je bilo koncertov z nekdanjimi opernimi pevci, Zlato in Dragišo Ognjanovičema ter Marcelom Ostaševskim, vsega skupaj 19: Lesce, Sentvid, Rače, Grosuplje, Šentjur, Leskovec, Jezersko, Cankova, Murska Sobota, Kobarid, Brežice, Izlake, Dravograd, Slovenske Konjice, Semič, Mavčiče, Predvor, Lenart in Železna Kapla na Koroškem.

S Slovenskim oktetom je koncertiral v Radencih in Karlovcu. Tu je imel še dva koncerta, najprej s pevko Karmen Palaiso, pozneje pa s trobentarjem Grčarjem. Z le-tem je nastopil tudi v N. Gorici (»šolski« koncert), na Bledu in v Laškem. Na blejskem Otoku je gostoval tudi s pevko Hajdarevič. Koncertna pot ga je popeljala tudi v Rogaško Slatino, kjer se je predstavil s Slovenskim kvintetom trobil. Dodati je še nastope z nekaterimi zbori: bolgarskim zborom iz Vrace (v Ločniku), oktetom Vrtnica (v Šempe-

tru), Fanti treh vasi (v Biljah) in z mirenskim župnijskim zborom (na Mirenskem Gradu). Posebnim priložnostim sta bila namenjena koncerta z različnimi izvajalci na Sv. gori (otvoritev muzeja) in v ljubljanskem Cankarjevem domu (dobrodelni nastop).

Od starih mojstrov do improvizacij

Jagoda Martinčević je v zagrebškem Vjesniku zapisala: »Hubert Bergant je v ambiciozno izbranem programu od starih mojstrov J. Arcadelta in J. Pachelbela vse do apartno moderne sozvočja O. Messiaena prikazal prefinjen okus v skladni povezanosti z nadrobno poznanjem skritih blišcev orgljanja. Še posebej pa so ugajale ljubke skladbe iz zbirke 'Noël varié' L.J.A. Léfébure Wélya ter 'Prière et Berceuse' A. Guilmanta. Gre za glasbo, bližjo naši dobi, ki, kot se zdi, še vedno najde nove možnosti 'kraljice glasbil'. Koncentracija in disciplina Huberta Berganta v najrazličnejših zahtevnostih tako izbranega programa je potrdila visoki mednarodni sloves enega naših najboljših orgelskih mojstrov.« Lahko rečemo, da so v tej kratki kritiki dobro strnjene najizrazitejše značilnosti Bergantove umetniške karizme, od suverene orgelske interpretacije do prostornih programskih razsežnosti. Vendar pa njegovo poslanstvo sega še korak dlje. Na spominskem večeru na Mirenskem Gradu je na posebno željo prirediteljev program uvrstil tudi orgelske »improvizacije« in se potem ob njih tako razigril, da so po splošni oceni prerasle v najlepšo točko sicer bogatega koncertnega sporeda. Spet smo se prepričali, da se v mojstru ob izrednih poustvarjalnih zmoglostih skriva tudi izjemna ustvarjalna moč. Takšno bogastvo orgelske glasbe namreč lahko pride le od največjih mojstrov.

Leto 1989 pa sta zaznamovali tudi dve tekmovalni mladih organistov. V prvem (Ločnik, N. Gorica in Fogliano) je šlo za skromnejše okvire s petimi tekmovalci, v ljubljanskem Can-

dalje na 8. strani ■

JOŽKO ŠAVLI

Zlatorog slovenski simbol

XV.

V deželi na jugozahodu Evrope, v Španiji, je narodna žival *bik* (taurus), s katerim se bojujejo na bikoborbah po arenah. Bikoborbe so se izoblikovale že nekako ob koncu 16. stol. iz viteških iger, v katerih so vitezi preizkušali svoj pogum. Španci so cela stoletja vodili boje proti Mavrom, ki so bili na začetku 8. stol. zasedli vso deželo. Bikoborbe pomenijo še danes preizkušnjo poguma za tiste, ki se spopadejo z divjimi biki. Kakor nekoč vitezi, ta'o tudi danes marsikateri bikoborec izgubi v areni svoje življenje.

Na severu Evrope, na Finskem, so na javnem povpraševanju dognali, da je med tamkajšnjim ljudstvom izmed vseh živali najbolj priljubljen *medved* (ursus). (51) Medved je značilen tudi za sosednjo Karelino, kjer je prvotno prebivalstvo finskega porekla.

Javno povpraševanje o najbolj priljubljeni živali so izvedli pred leti tudi na Danskem, in dognali, da je ljudem najbolj pri srcu *labod* (cygnus), za kar je povod znana Andersenova pravljica o grdem račku, iz katerega se je razvil lep labod. (52) Nor-

vežani so svoj čas navedli, da jim nekaj pomeni *povodni kos* (cinclus cinclus), čigar lik pa nikoli ni postal kakšen narodni simbol. (53) Na Švedskem naj bi bil takšen priljubljen ptič *kos* (turdis merula), (54) ki prav tako nima vloge narodne ptice.

Pač pa lahko za nordijsko ljudstvo Laponcev na severu Skandinavije povemo, da jim je narodna oz. življenjska žival *severni jelen* (rangifer tarandus), ki jim daje mleko, meso, kožo, oz. usnje za obleko, in jim služi tudi kot vprežna žival.

Ob Baltiku živi vrsta jelena velike postave, z lopatastimi rogovi, imenovana *los* (alces alces); prebiva najraje po močvirnih gozdovih. V deželi Latvija velja za značilen žival in se nahaja tudi v nekaterih grbih.

Na južni strani Baltika leži dežela Pomorjanska, pripadajoča danes Poljski. V tej deželi prebiva jezikovna skupina Kašubov, ki je deloma še ohranila prvotni jezik, imenovan tudi slovinski. Staro znamenje te dežele, ki ga najdemo tudi v njenem grbu, je bajeslovni *grif* (gryps).

Za območje Poljske, Lužice in Polabije je veljal kot sveta ali totemska žival *tur*

(bos primigenius), ki je tod živel celo do 17. stol. Polabski Slovani na območju Braunschweiga in Lüneburga so imeli npr. za veliko nesrečo, če je kak tur počinil in so mu sredi vasi naredili grob. Več poljskih krajev nosi imena, ki so izvedenke od besede tur. Starejša poročila govorijo tudi o običajih, v katerih je ta žival nastopala. (55) Tura imata v svojih grbih deželi Sp. Lužica in Mecklenburg.

V Vzhodni Evropi je stara živalska simbolika skoraj zabrisana. Rusijo, bodisi nekdanje carstvo kakor sedanjo sovjetijo, simbolizira v časnikarskih poročilih *medved*, ki pa seveda ni narodna žival pri Rusih, temveč od zunaj pridani satiričen lik, skrajna karikatura, ki prikazuje moč pa tudi nerodnost. Sicer je pri Rusih do neke mere značilen *žerjav* (grus). Letenje žerjavov naznanja ruskemu človeku prihod pomladi. Pri Ukrajincih se v njihovih pripovedkah pojavlja *volk* (lupus); v zahodnih predelih te dežele je volkovom patron sv. Miklavž (Mykola), v vzhodnih pa sv. Jurij. (56)

Pač pa je *volk* (lupus) nacionalna žival pri Romunih, volk iz Karpatov kot vtelesenje vsega skrivnostnega demoničnega sveta.

Pri Čehih je narodna žival gotovo *jelen* (cervus). Po stari pripovedki naj bi prišli tako težki časi, da bo na mostu v Pragi prej videti zlatorogega jelena kakor

OGROŽENA DVA MILIJONA PREBIVALCEV

Na izrednem zasedanju Sovjeta ljudskih poslancev Mogilevske pokrajine v Belorusiji so celotno področje razglasili za območje ekološke in radiološke nesreče. Ljudski poslanci so naslovili ultimatum na vodstvo pokrajine z zahtevo, naj se čimprej odpravijo vse posledice črnobilske katastrofe. Zaradi radiacije sta dva milijona prebivalcev še vedno ogrožena, poudarjajo poslanci.

Izredno zasedanje Sovjeta so sklicali po številnih množičnih zborovanjih, na katerih so predstavniki Beloruske ljudske fronte zahtevali, naj pristojne oblasti takoj odgovorijo na žgoča vprašanja v zvezi z odpravo posledic črnobilske katastrofe. Udeleženci zborovanj so poudarili, da so razmere v prizadetih krajih skrajno zaostrjene in da je prebivalstvo trdno odločeno, da ne takoj zapusti domove. Nihče pa ne ve, kam naj gre. Poslanci so pozvali Gorbačova, naj na zasedanju vrhovnega Sovjeta podrobno prouči črnobilsko katastrofo, obrnili pa so se tudi na Organizacijo Združenih narodov in na človekoljubne organizacije ter na posameznike s prošnjo, naj pomagajo pri odpravljanju kritičnega stanja.

SPREMENBE V VATIKANU

Papež Janez Pavel II. je imenoval novega tajnika v kongregaciji za zadeve svetnikov. To je 50-letni poljski duhovnik Edward Nowak, ki je postal tudi nadškof. Prejšnjemu tajniku je zapadel petletni mandat. Prefekt kongregacije pa je še naprej kardinal Angelo Felici.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Koncertno leto...

■ nadaljevanje s 7. strani

karjevem domu pa je potekalo I. evropsko tekmovalno mladih organistov do 25. leta starosti. V obeh primerih je Bergant predsedoval tekmovalni žiriji.

1990: Varna ...

Naše zanimanje je končno poseglo še v letošnje leto, ki je že prineslo lepo koncertno doživetje. V mislih imamo gostovanje v Bolgariji in recital v Festivalnem in kongresnem centru v Varni. Nastop na mogočem instrumentu, ki premore 55 registrov in 32 kombinacij, je seveda pomenil poseben umetniški užitek. Po koncertu v Sofiji leta 1986 je to pot šlo za drugo Bergantovo predstavitev v Bolgariji.

P. B.

»LE MONDE DIPLOMATIQUE« O MANJŠINAH

Februarska številka »Le Monde Diplomatique«, ki je priloga znanega pariškega dnevnika »Le Monde«, prinaša zemljevid evropskih narodnih manjšin in razmišlja o sedanjih tudi mednarodnih pobudah za splošni manjšinski statut. Pri tem je pa avtor člankov oz. sestavlja zemljevidov »pozabil« na slovenski manjšini v Italiji in Avstriji ter kaže le slovensko prisotnost v Jugoslaviji. Pariški Slovenci so zato poslali na uredništvo uglednega francoskega dnevnika protestno pismo.

BREZPOSELNOST V SLOVENIJI

Zadnji statistični podatki kažejo, da se je lani brezposelnost v Sloveniji povečala za eno tretjino. Brez dela je bilo 33.796 ljudi. Največ brezposelnih je bilo med nižje izobraženimi in pa med ljudmi, ki so bili zaposleni v podjetjih, ki so zašla v stečaj.

VELIKE SPREMENBE TUDI V BOLGARIJI

Bolgarska komunistična partija je sprejela zahtevo opozicije, da se razpustijo partijske celice na delovnih mestih. Zaradi tega vprašanja so se bila prekinila pogajanja med oblastmi in opozicijo 12. februarja, ker je bila partija nepopustljiva. Opozicija je kljub temu potrdila manifestacijo v središču Sofije. Na zborovanju se je zbralo nad 150 tisoč ljudi, ki so protestirali proti počasnosti pri sprejemanju reform in vzklikali gesla proti komunistični partiji. Partijsko vodstvo je tudi sklenilo, da predlaga spremembo datuma osrednjega državnega praznika. To ne bo več 9. september, ki je obletnica dneva, ko so leta 1944 prevzeli oblast komunisti, pač pa 3. marec, ki je obletnica rojstva neodvisne bolgarske države na podlagi mirovnega sporazuma med Rusijo in Turčijo leta 1878.

Glede volitev komunisti pristajajo na preložitve prvih svobodnih volitev na Bolgarskem od maja na junij, vendar opozicija vztraja, da bi jih prenesli na november, da se lahko nanje sploh pripravi. Mesec maja pa bo partija izvedla glasovanje med svojimi člani o tem, ali naj se njeno ime spremeni iz komunistične partije v socialistično stranko.

PROCESI V ROMUNIJI

Iz Romunije prihajajo vesti o številnih procesih proti pripadnikom politične policije Ceausescujevega režima. V Bukaresti sodijo štirim častnikom Securitateja, ki so pomagali pri predsednikovem begu iz prestolnice. V Temišvarju je pred sodnik 21 visokih častnikov omenjene policije. V mestu Sibju, kjer je med represijo izginilo življenje 90 ljudi, so pred dnevi končali dva procesa proti pripadnikom politične policije Securitate.

pa Čeha. (57) To prerokovanje izhaja vsaj iz 16. stol.

Za Madžare je narodna ptica *štokrlja* (ciconia), ki gnezdi na kaminih hiš po panonskih vaseh. Postala je neločljiv del ogrske krajine.

Bližnja Hrvaška si je po narodnem prebujanju izbrala za svojo narodno žival lik iz grba Slavonije, to je *kuna* (martes), ki je bila zajeta že leta 1531 v grb kralja Ferdinanda. Zaradi hrvaškega nacionalizma med zadnjo vojno, ko so celo denar imenovali po kuni, se danes ta nacionalni simbol ne spominja več.

Pri Srbih je moral biti nekoč živalski znak *veper* (sus scrofa), ki navadno ponazarja bojevitost. Veprova glava s čekani se že leta 1606 pojavi v grbu cesarja Rudolfa II., predstavljajoč srbsko deželo, četrta ni spadala pod cesarstvo. Po osvoboditvi izpod Turkov je kraljevina Srbija imela v grbu le orla. Toda kot grb avstrijske Vojvodine v letih 1849-60 nastopa spet veper. Najdemo pa ga tudi kot grb neugotovljive srbske dežele Trivalija. (58)

Za Bolgare se v avstrijskem grbu iz leta 1806 nahaja znak volka, ki je mogoče vzet iz domačega bajeslovja ali pripovedništva tega naroda. Vendar tega zaenkrat ni bilo mogoče preveriti, niti ne dognati, kakšen simbol bi ta narod imel v liku kakšne živali. Pač pa je za Makedonce kot živalski simbol značilna ovca, ali bolj *oven*

(aries). Makedonska pripovedka o ovnu z zlatimi rogovi predstavlja nekako vzporeden lik zlatorogemu kozorogu, in kaže na sončni simbol.

Pri Albancih nastopa kot narodna žival *koza* (capra), če bi sodili po nekaterih znakih. Albanski narodni junak Jurij Kastriot - Skenderbeg je zapustil krono, ki jo krasita dva ukrivljena kozja roga. Svoj čas je bila shranjena v Budimpešti. Izročilo pravi, da so koze rešile Skenderbegu življenje.

Zunaj Evrope je prav tako nekaj izredno značilnih narodnih živali. Pri Arabcih je narodna žival *kamela* (camelus). Po njihovi legendi (59) sta Alahu po stvarjenju človeka ostali še dve kepi ilovice; iz ene je potem ustvaril palmo, iz druge pa kamelo. Zato naj bi bila kamela Adamova sestra.

V južni Aziji je kraljevska jezdnja žival *slon* (elephas), sveta tudi božanstvoma Indri in Šivi. Danes je slon narodna žival kraljevine Tajske. Na polotoku Malaja živi znameniti malajski *tiger* (panthera tigris), ki je danes narodna žival Malezije.

Za Kitajsko, ki se ponaša verjetno z najbolj staro simboliko na svetu, je bajeslovni *zmaaj* (draco) simbol kitajskega ljudstva in države, in najdemo tudi povsod tam v svetu, kjer živijo skupine Kitajcev. — Sosednja Japonska nima izrazitega živalskega znamenja, najbolj značilna je za to

deželo *opica*, znana z imenom rdečeličjak (lyssodes fuscata), ki tukaj živi. Japonski umetnosti je nevsahljiv vir navdihov, posrečeno izdelane kipce te opice so razpošiljali tudi v svet, kjer je svoj čas veljala za modno živalco, kakor »bambina«. (60) Za svet je značilno, da je to najbolj severno živeča opica.

(Dalje)

- 51) Povzeto iz: Süddeutsche Zeitung (12.5.), članek: Sommerferien in Nordfinlands unheimlich fälschter Natur, München 1987, str. 40
- 52) Prijazno sporočil: Dansk Folkemindesamling (12.6.), København 1987 (Iorn Pio)
- 53) Sporočil grboslovec Harald Nissen, Universitätsbibliothek (10.7.), Trondheim 1987
- 54) Sporočil grboslovec Lars C. Stolt (1.5.), Stockholm 1987
- 55) Povzeto iz dela: J. Kollár, Staroitalia slavjanská, Dunaj 1853
— J. G. Keisler: Reisen durch Deutschland und Hannover 1776, str. 1377
— Pieśni ludu Polskiego, Lwow 1838, str. 15-16
- 56) — prim. B. A. Rybakov: Jazyčesto drevnerusskij, Moskva 1987, str. 710 sl.
— Sporočil Ukrainskij vil'nij universitet (29.6.), München (Bogdan Mykytiuk)
- 57) gl. C. Zibrt: Zlatý jelen na Pražském mostě slepy mládenec, Sybilla jiná proroctví staré česká, Praga ok. 1912, str. 11-18 (po: R. Wilk, hab. itn., op. 42a)
- 58) F. Gall: Österreichische Wappenkunde, Dunaj 1977, str. 186
D. Ruvarac: Grb Trivalije, Braničeva, Srebrenica, Zemun 1896, str. 29-36
- 59) H. W. Smolik: Das grosse illustrierte Tierbuch - sloven. izdaja, Ljubljana 1967, str. 120
- 60) H. W. Smolik, itn., str. 23